

(izpuščeno je vse to, kar ne spada strogo k stvari), drugače razvrščen in po potrebi popolnjen (n. pr. glede Sv. Volbenka str. 29). In ali je ves »krajepis« iz »Dom in Sveta« prepisan?

Nekaj, kar je pa doslovno prepisano, je pa vendar pozabil g. K., in to so krajevna imena, ki so posneta po ital. spec. karti! In kaj šele površje »Ben. Slov.«, ki je čisto mehanično (brez peresa in svinčnika) izmerjeno s planimetrom po omenjeni karti?

S. Rutar.

Janka Kersnika zbrani spisi. Uredil Vl. Levec. Zvezek I. Sešitek I. Založil L. Schwentner. V Ljubljani 1900. Narodna tiskarna.

Mene se poloti vselej nekaj kakor domotožje po polpreteklih ljubih časih, kadar mi pride kak Kersnikov spis pred oči; zdi se mi, kakor bi se bil sešel po dolgem času spet z dragimi znanci, kadar čitam kaj njegovega. In mislim, da jih ni malo, ki se jim bo godilo isto tako kakor meni. Zato pa upam tudi, da se bodo Kersnikovi spisi razpečevali tako kakor dozdej le še malokaterega slovenskega pisatelja.

Veliko res ni to življenje, ki nam ga predočujejo Kersnikovi umotvori, a pristno je zato, in kakor bi bilo smešno, ako bi kdo trdil, da je tisti slikar večji umetnik, ki nam je naslikal cesarjevo podobo, nego n. pr. tisti, ki si je izbral za predmet kakega gosjega ali kravjega pastirja, tako bi bilo nespametno, če bi hotel očitati kdo Kersniku, da se ni nikdar prav dvignil nad kmečki ali malomestni milje in da nam je slikal samo ljudi, kakršne srečavamo po vseh kotih. Kersnik je bil prepričan, da mora naša umetnost poganjati iz naših tal, iz naše domače zemlje, in zato se ni bavil s krogi, ki nimajo z našim narodom, z našo krvjo ničesar opraviti.

Pri Nemcih je zdaj takozvana »vaška povest« v najlepšem cvetu. Že dalje časa odmeva po njihovi literaturi klic, da razširjaj vsak domači umotvor v onj domače ruše! Saj res pulzira življenska moč najkrepkeje v tistih krogih, v katerih se je človek še najmanj oddalil od narave, in razni novelisti se niso sramovali, spustiti se z višave spet v nižavo . . .

Naj me ne ume nihče krivo! Gorenje besede skrivajo morda nekaj opomin na nekatere naše mlajše pisatelje, nikakor pa nimajo namena, komu kaj očitati! Jaz nikakor ne zahtevam, da naj nam opisujejo naši pisatelji samo kmečko ali malomestno življenje. Tisto življenje, ki ga kdo pozna, naj nam opisuje.

Ni je v naravi stvari, ki bi ne zaslužila biti predmet umotvoru bodisiže katerekoli vrste, da, jaz mislim celo, da so vse stvari v tem oziru istovredne! Baš radi tega pa bi jaz svaril spet pred ono enostranostjo, ki se tako rada pojavlja v slovstvu in pri drugih umetnostih tako pri nas, kakor pri drugih narodih. Kamor se zaleti človeštvo, tam obtiči, dokler ne pride kdo in ga z dvigačem ne vrže spet v drug ekstrem . . .

Umetnost mora imeti pred vsem prostosti, in umetnik mora delati z odprtimi očmi! Umetnik mora videti vse, a mi gledamo tako radi samo v eno stran! Kamor se nam pokaže s prstom, tja strmimo, umetnost pa trpi pod tem . . .

Zato pa jaz tudi nisem za to, da bi se slikali zgolj le navadni, vsakdanji ljudje! Zakaj, ko pa se dejstvo ne da utajiti, da producira človeštvo tudi ne-navadne, velike značaje! Ko bi poskusil dandanes kak pisatelj opisavati nam heroizem, bi se mu morda naravnost posmehovali, in vendar — koliko heroizma je tudi dandanes na svetu! Zakaj bi torej ne obrnili naši umetniki včas spet tudi do takih ljudi svojih oči? . . .

Nahajajo se izjemoma tudi ljudje, ki se jim deloma prilega pridevek »nadčlovek« prav v Nietzschejevem zmislu, in tudi opiše se nam lahko tak človek; samo umetno naj še ne ustvarjajo taki ljudje! In še nekaj!

Umotvor ne sme biti nikdar gola fotografija! V vsakemu umotvoru se morajo čutiti utripi umetnikovega srca! . . . Vsak umotvor mora oživljati umetnikova gorka kri. Umetnikova oživljajoča moč je šele tisto, vsled česar postane njegov proizvod tudi res njegova umetniška last . . .

Kako se to poživljanje vrši, je nemogoče povedati, a da se vrši, to čuti vsakdo. Ko bi nam bil Kersnikove povesti pravil kdo drug, bi napravile na nas gotovo ves drug vtisk, in imeli bi od njih gotovo tudi ves drug umetniški užitek, nego ga imamo zdaj. Kdor je poznal Kersnika osebno, ga mora imeti vedno in vedno pred očmi, kadar čita njegove stvari. Pri vsakem stavku se spomni njegove živahnosti, njegove gibčnosti, žarkega odseva njegovega lepega očesa . . .

V nobeni Kersnikovi povesti pa se morda ne razodeva njegov temperament, njegov humor, njegova duhovitost v tako obili meri, kakor v »Cyclamenu«.

Drugi njegovi romani so morda globočji, a tako ljubezniv, tako karakterističen za Kersnika ni noben, kakor »Cyclamen«.

Korček razširja nenavadno lep vonj, in neki nenavaden vonj je razlit po celem tem Kersnikovem romanu . . .

Knjiga je opremljena z izbornim okusom . . .

Dr. Fr. Zbašnik.

Dr. Vatroslav Oblak. S podobo. Spisal dr. Matija Murko. (»Knezova knjižnica Slovenske Matice«. Uredil Fr. Levec. VI. zvezek. 1899. 142—313).

Tragična usoda je pobrala našemu narodu že mnogo delavnih mož, ko se je njih življenje komaj začelo razvijati, in tudi Oblak je umrl, ko mu je bilo šele 32 let. Prečitavši Murkov temeljiti spis, pravzaprav šele spoznamo, kako velika je bila ta izguba. V bolehnem Oblakovem telesu je živel velikanski duh, in njegovi spisi, katerih našteva dr. Murko 142, nam podajo le nekoliko pojma, kaj bi bila ta nenavadno delavna moč še ustvarila.

Biografiji se pozna, da jo je pisal mož, ki je bil ranjkemu ne samo dober znanec, temveč tudi zvest prijatelj. Iz živega in formalno jako lepega spisa diha navdušenost, kakršne je zmožen samo več pisatelj, ki je v dnu svoje duše prepričan o velikem pomenu prezgodaj ugaslega talenta. Tej estetični vrednosti se pa pridružuje velika in meritorna veljava spisa. Oblakovo življenje in delovanje ni samo opisano; jako pazna analiza je ustvarila celotno sliko, ki deluje s svojo čisto harmonijo, kateri pa vendar ne manjka nobenega potrebnega detalja. Kako so se Oblakovi nazori izpreminjali, kako je v njegovi duši vstala ljubezen do znanosti, kako se je deček, ki ni poznal najprimitivnejših pravil svojega jezika, navdušil za njega spoznanje in potlej za vse, kar je s tem jezikom v zvezi, pa njega koprnjenje in hotenje in trpljenje — vse postane čitatelju jasno, kakor da je spremljal učenjaka od njegovih otroških let po vseh križevih potih do prezgodnje smrti. Celó čisto znanstveni del obuja tudi v lajiku nenavadno zanimanje in ga sili, da razmišlja o Oblakovih preiskovanjih, hipotezah in dokazih. Kako marljivo je Murko izdelal ta elaborat, pripovedujejo mnogi citati iz Oblakovih pisem in neštene beležke pod črto. O znanstveni vsebini spisa bodo sodili oni, ki so poklicani. Mi pa lahko pritrdimo dr. Fr. V.,